

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS OCH VÄSTERBOTTENS LÄN
BD 1 /AC 2 / AC 4.5 GRADDIS - TÄRNA - LAISÄLVEN, ARJEPLOGS OCH SORSELE
KOMMUNER

Riksobjektets stora omfattning har föranlett följande uppdelning i delområden i BD-län

- BD 1 A Graddis - Ruonesvågge (fjällområdet norr om Laisälven)
- BD 1 B Randalen - Svaipa - Dellikälven (fjällområdet söder om Laisälven till länsgränsen mot AC-län)
- BD 1.0 Laisälven (som i sin tur är uppdelad i ett flertal delsträckor och delobjekt)

Areal inom BD:län 345 000 ha.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 1 A GRADDIS - RUONESVÄGGE, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 26 G

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

36 A Lapplands högfjällsregion

Landskapsformer: Fjällområde

Terrängformer: U-dalar, tundra polygoner, issjöstrandlinjer, terasser, rännor, åsar, slukåsar, jordflytningsvalkar, delta, vattenfall.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, björkskog, blandskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: G B E

Sekundära: O Z S

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Stor rikedom på välutbildade former och isjöstrandlinjer inom en förhållandevis liten yta
- B Mångformigt, orört och ostört område
- D Rik flora

Nyckelord: fjäll, artrik, vattenfall, formrik, utpostlokal, orört

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bevaras.

Planering och säkerställande:

Området är i huvudsak beläget i Tärna-Vindelfjällens obrutna fjällområde. Ruonekjåkk är skyddad mot vattenkraftsutbyggnad enligt förslaget till naturresurslag.

BD 1 A

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F 1och område av riksintresse för kulturminnesvård nr K 3Området gränsar mot Nordlands fylke
i NorgeOmrådets huvuddrag:

Områdets centrala del omfattar två markerade U-dalar, Smuolevagge och sjön Guijaures dalgång, vilka förenas vid Storselet och fortsätter mot öster i form av ett dalstråk. I den östra delen rinner Ruonekjåkkå som faller brant med flera vattenfall till sjön Sädvajaure. De båda delstråken omges av branta fjäll, där Fierras 1605 m ö h är högst. Fjällmassivet norr om Smuolevagge är genomsett av fyra parallella, korta och vackert utformade U-dalar. Området upptas till 2/3 av blockmarker, snölegor och gråshedar.

Områdets terrängformer är av stort intresse. I Smuolevagge finns ett stort aktivt deltaområde, välutvecklade jordflytningsvalkar, issjöstrandlinjer, slakåsar och spår av isälvsdränering i form av rännor och terrasser. Graddisområdet visar framför allt olika former av glacifluvial verksamhet. Hela Buoggevuosmevagge är rik på glacifluviala spår, både erosiva och ackumulativa. Här finns åsar, terrasser och kullar och på Graddistjåkkås sluttningar även rännor. I dalen förekommer också mycket vackert utformade tundrapolygoner.

Merparten av området täcks av alpin vegetation och subalpin björkskog. De högsta topparna hyser högalpin vegetation på block och hällmarker. De mellan- och lågalpina utgörs huvudsakligen av gräs och rishedar. I dalgångarna Merkenesvagge och Ruonekjåkkå samt i anslutning till Sädvajaure förekommer hedbjörkskogar. Ångsbjörkskogar utgör ett vanligt inslag speciellt på dalgångarnas sydsidor. Glesa bestånd av tall påträffas i områdets låglänta delar. Västra delen av området som hör till Fierras urbergsfönster är vad gäller vegetationen relativt fattigt. Östra delen har en berggrund bestående av glimmer, skiffrar med en betydligt gynnsammare inverkan på florán. Faunan i området är dåligt känd.

Såmbertjärro-Tjapkatjåkkå-Grapesvareområdet är ett småkuperat fjällandskap rikt på småsjöar och snölegor. Den kalkrika berggrunden ger här upphov till en rikt varierande och artrik flora. Bl a förekommer Dryashedar. I området finns även brandspira, smälva och lapsk alpros.

Ruonesvagge kännetecknas främst av grovstammiga ångsbjörkskogar med ett stort inslag av hägg. Vegetationen är ovanligt rik med en lång rad kalkindikerande och "värmekrävande" arter. Storselet utgör en värdefull våtmark för andfåglar. Ruonekjokks östliga del går i en hängande dal och kastar sig i en serie branta fall ned till Sädvajaure. I anslutning till fallen förekommer en märklig kryptogamflora.

Inom Vallåiveområdet finns botaniskt rika vittutbredda ängsmarker.

BD 1 A

Värdeomdöme:

Opåverkat fjällområde med välutbildade glacifluviala former. Östra delen av området utgör ett botaniskt rikområde inom såväl den alpina zonen som inom den subalpina björkskogsregionen.

Anmärkningar:

Området ansluter till Laisdalen (se BD 1). I delområdet ingår värdekärna 67 i fjällutredningen. Området omfattar två klass I områden och ett klass II område i den geomorfologiska fjällkartan.

Referenser:

Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U, 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län. Statens naturvårdsverk

Statens naturvårdsverk 1981: Faunaområden i fjällregionen. SNV PM 1292

Rafstedt, T. 1984: Vegetationskarta över de svenska fjällen. Kartblad nr 8 Sulitelma (27 G) Statens lantmäteriverk. - 1973 Vindelns-Laisfjällens vildmarksområde. Slutrapport från Arbetsgruppen för bildande av ett naturreservat i Storumans, Sorsele och Arjeplogs kommuner 1973

Grundsten, C, 1981: Vegetationskarta över svenska fjällen. Kartblad nr 10 Pieljekaise (26 F/G) Statens lantmäteriverk

Ulfstedt, A C, 1977: Geomorfologiska kartbladen 26 F Nasafjäll och 26 G Pieljekaise. SNV PM 860

SNV 1986: Naturvård i fjällen.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
BD 1 B RANDALEN - SVAIPA - DELLIKÄLVEN, ARJEPLOGS KOMMUN

<u>Karta:</u> 25 G, 25 H 26 F/G	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> varav och	ha ha land ha vatten
------------------------------------	--------------	------------------------------	----------------------------

Naturgeografisk region:

36 A Lapplands högfjällsregion

Landskapsformer: Fjällområde

Terrängformer: Issjöstrandlinjer, rullstensås, deltan, recenta strandformer, rogen morän, drumliner, Strukturmark.

Vegetationstyper: Alpin vegetation, björkskog, myrar, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: O Z B E G
Sekundära: L S

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Nyckelområde för tolkning av terrängformernas bildning. Välutbildade exempel på olika moränformationer
- B Opåverkat och ostört vildmarksområde
- C Flertal hotade däggdjur och fågelarter
- D Området hyser en såväl rik flora som fauna

Nyckelord: fjäll, vildmark, hotade arter, fjällräv, fjällgås, utpost-lokaler, mångformigt, vegetation, djurliv, vattendrag.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Karaktären av obrutet fjällområde bibehålls.

Planering och säkerställande:

Svaipa fågelskyddsområde. Upptagen på CW-listan över våtmarker av internationell betydelse. Dellikälven skyddad enligt förslag till naturresurslag.

BD 1 A

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr F 1och område av riksintresse för kulturminnesvård nr K 3Området gränsar mot objekt AC 2,0 Sorsele kommun
Västerbottens län samt Nordlands fylkeOmrådets huvuddrag:

Området som ligger söder om Laisälven byggs upp av flera höga, men runda fjällmassiv, Jällektjåkkå, Sorvestjåkkå, Tsongatjåkkå och längst i öster Svaipa (1430 m ö h). Mellan massiven finns dalstråk med flacka sidor. Söder om Svaipa kännetecknas topografin av en vidsträckt sänka, Tjålmejauresänkan. Höjdförhållanden ligger genomgående över 800 m ö h.

Speciellt bör framhållas de geovetenskapliga värden som finns samlade vid Båssjos-Gavasjaures sjösystem och vid Laddevardo. Moränackumulationer som Rogenmorän, kullig morän och drumlinisering finns representerade, men också många glaci-fluviala former. En välutbildad rullstensås finns i sjöarnas nordvästra del. Markanta issjöstrandlinjer omger sjöarna och det milslånga strandplan som följer sjöarnas norra del torde vara ett av det längsta som finns i Lappland. Vid Båssjosjaure finns exempel på välutvecklade recenta former, t ex deltan och strandbildningar under uppbyggnad. Vidare är hela området rikt på olika former av strukturmark. Mellan Diellekjåkkå och övre Giertsbäcken finns ett mycket stort antal glaci-fluviala rännor.

Vegetationsgeografiskt kan området indelas i 3 delområden. Den västliga högalpina delen är maritimt påverkad. De högsta partierna intas av högalpina blockmarker medan de lägre partierna kännetecknas av gräshedar och ett ovanligt stort inslag av alpina ängar.

Mellanområdet (Tjålmejauresänkan) karaktäriseras av sin fuktiga vegetation där vidsträckta, våta rishedar omväxlar med kärr och videmarker. Den våta risheden domineras av knähöga buskar av dvärgbjörk och gråviden.

Österut tar den subalpina björkskogen vid. Dominerar gör hedbjörkskogen men i slutningarna i t ex Dellekälvens dalgång förekommer stora partier med ängsbjörkskog. I nedre delarna av Dellekälvens dalgång tar barrskogen vid (se BD 1:3:1). Området är ett av fjällvärldens mest värdefulla områden från faunistisk synpunkt. Fjällräv har här ett av sina säkraste tillhåll och för fjällgåsen utgör området en av de sista tillflyktsorterna. Försök med utplantering av fjällgås pågår. Havsörn har observerats ofta i området och det är klarlagt flera par av kungsörn som häckar. Andra arter av intresse är bl a jaktfalk, dubbelbeckasin och myrspöv.

Randalen hyser omfattande lågörtängar med en rik flora. Sydlig utpostlokal för fjällspira och lokal för lappvedel.

Svaipa-Tjålmejaure är en anmärkningsvärt rik fågellokal. Simfågel- och vadarfaunan uppvisar en stor täthet vad gäller häckande par. Områdets

BD 1 A

karaktär med våta rishedar och stora antalet sjöar och jokkar är en av orsakerna till fågelrikedomen. Ett tiotal andfågelarter och många olika vadare samt flertalet av fjällhedens fåglar har noterats i området. Av mer anmärkningsvärda arter kan nämnas bergand, skärnsnäppa och fjällgås. Vattenvegetationen anses vara ovanligt rik för fjällområdet.

På Svaipas norra del förekommer goda exempel på sluttningsprocesser såsom lavinblocktungor och slamströmmar.

Dellikälvens dalgång hyser en orörd fjällbjörkskog som delvis har en botaniskt intressant flora. Lokal för bl a lapsk alpros, guckusko och fjällarnika.

Värdeomdöme:

Kalkinslaget i berggrunden gör florans artrik. Området hyser ett flertal utpostlokaler för sällsynta växtarter. Tjålmejauresänkan med sin mosaikartade karaktär är ett ypperligt fågelområde. Flera hotade arter förekommer inom området och området anses vara ett av fjällvärldens värdefullaste område ur faunasynpunkt.

Inom riksobjektet finns även stora geomorfologiska värden.

Anmärkningar:

Området ansluter till Laisdalen (se BD 1:0) och Dellikälvens urskogsobjekt (se BD 1:3:1). Värdekärna 54 berör området.

Referenser:

Andersson, L, Rafstedt, T, von Sydow, U, 1985: Fjällens vegetation. Norrbottens län. Statens naturvårdsverk.

Statens naturvårdsverk 1981: Faunaområden i fjällregionen. SNV PM 1292.

Grundsten, C, 1979: Vegetationskarta över de svenska fjällen. Kartblad nr 12 Ammarnäs (25 G) statens lantmäteriverk. - 1973 Vindelns-Laisfjällens vildmarksområde. Slutrapport från arbetsgruppen för bildande av ett naturreservat i Storumans, Sorsele och Arjeplogs kommuner 1973.

Grundsten, C, 1981: Vegetationskarta över svenska fjällen. Kartblad nr 10 Pieljekaise (26 F/G) Statens lantmäteriverk.

Ulfstedt, A-C, 1977: Geomorfologiska kartbladen 26 F Nasafjäll och 26 G Pieljekaise. SNV PM 860.

Ulfstedt, A-C, 1977: Geomorfologiska kartbladet 25 G Ammarnäs. SNV PM 859.

Fjällplaneringen, SNV, 1986.

1986-05-05

DELOMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS OCH VÄSTERBOTTENS
LÄN
NR BD 1.0 LAISÄLVEN, ARJEPLOGS OCH SORSELE KOMMUNER

(3 delsträckor)

<u>Kartor:</u>	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> varav och	ha ha land ha vatten
----------------	--------------	------------------------------	----------------------------

Naturgeografisk regioner:

33 h För fjällregion med huvudsakligen nordligt boreal vegetation.
36 a Lapplands högfjällregion. Björgefjäll och lågfjällområden i nord-
västra Lappland.

Landskapsformer: Fjällområde. Förfjällområde

Terrängformer: Se resp delsträcka.

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, kärr, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): B E G H Z K

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

- A Framstående exempel på rikt differentierad älv
- B Oreglerad älv i älvdal som delvis är opåverkad av modernt skogsbruk
- C Sårbara och hotade biotoper och arter
- D Viltrikt och botaniskt rikt område

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Älvens naturliga vattenregim och opåverkade urskogsobjekt bibehålls och skogsbruk bedrivs med stor naturvårdshänsyn. Värde kan påverkas negativt av dämning, vattenståndsreglering, vattenavledning, kalavverkning, täktverksamhet.

Planering och säkerställande:

Naturreservat finns för Iraftdeltat och Märkberget. Laisälven är skyddad enligt förslag till naturresurslag.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

BD 1.0

Området ingår även i	Sorsele	kommun
i	Västerbottens	län
<u>och gränsar mot Nordlands fylke i Norge</u>		

Områdets huvuddrag:

Laisälven är ca 160 km lång. Den rinner upp i mellersta Lapplands fjälltrakter och mynnar i Nedre Gautsträsket i övre Vindelälven.

Älvsträckan inom fjällområdet kännetecknas av den sjöfattiga dalgången ovan Iraftsjön. Den översta delen av Laisälven är ren ödemark, vilket starkt påminner om förhållandena vid Piteälven. Ertekjåkkås bergbrant och talussluttningar är av stort intresse och detsamma gäller de komplexa brantformerna sammanhängande med Kroppesvarefönstret. Märkbergets isälvskanjon hör till de värdefullaste enskilda objekten. Bland recenta bildningar står Iraftdeltat i särklass, och detta delta hör till landets förnämsta inlandsdeltan.

Storlaisan är en smal långsträckt sjö, eller närmast ett sel, som via en liten ström övergår i det mindre Akkerselet. Landskapsbilden är attraktiv på många ställen.

Älvsträckan nedströms Storlaisan har en klar särprägel, dels genom sin välutbildade dalgång med slutna, sammanhängande sidor, och dels genom det mäktiga glacifluviala fältet mellan Måskenäive och Nedre Gautsträsket (Laisheden). Intressantast är ur många synpunkter de ovanligt vackra och välutbildade selområdena vid Björkliden, Marielund-Persbacka och Gransele.

Laisälven omges i sin övre del av ofta örtrika fjällbjörkskogar som övergår i blandskog av tall och björk från Iraft ned till Storlaisan där granskogen tar överhanden. Landskapet är varierat och många vegetationstyper finns företrädda. Älven är en utpräglad "rikälv" med artrik och ofta frodig vegetation.

Sumpskogar, blandmyrar och backkärr finns spridda längs hela älven. Backkärr av extremriktyp påträffas längs älvens översta lopp. Ångmarker finns i anslutning till primärbebyggelse.

Stränderna är relativt höga, ca 3 m i genomsnitt. Morän är det dominerande strandsubstratet men nedströms Akkerselet är andelen sedimentstränder också stor. Klippstränder finns framför allt i Akkerforsen och längs älvens nedersta delar. Strandvegetationen är mycket varierad, välzonerad och ofta artrik. Strand- och strandnära skogar med högrter är vanliga särskilt nedströms Akkerselet.

Strandslåttermarker, de flesta dock förbuskade, finns framför allt vid Iraft, Björkliden och Granselet. Endast en del av Iraftdeltats strandängar slåtts ännu. Hedartad strandvegetation finns också jämte klippsprinevegetation. Skravelängar (genomsilade blockmarker) är en tämligen ovanlig

BD 1.0

vegetationstyp som finns väl utbildad längs Laisälvens stränder. Vattenvegetationen är dåligt känd. I Iraft, Akkerselet och Granselet är den lokalt välutvecklad.

I Märkbergssområdet finns både sydbergsvegetation, en kanjon och klippor med kalkkrävande vegetation vilket tillsammans ger en extremt stor artrikedom.

Laisälvsdalen var tidigare känd för ett utomordentligt rikt djurliv, som numera delvis har utarmats. Många däggdjursarter finns dock fortfarande och minst ett 75-tal fågelarter häckar i området. Laisälven erbjuder goda reproduktionsförhållanden för laxfiskar. Öringen är stationär i älven medan laxen bara går upp i enstaka exemplar. Röding finns också.

Värdeomdöme:

Laisälven är en helt oreglerad fjällälv och Laisdalen ovan Plassaselet har en rikt differentierad natur med glaciala avlagringar och tundrapolygoner. Iraftdeltat hör till de främsta av Norrlands inlandsdeltan. Laisälven är också en utpräglad "rikälv" med ett artrikt och synnerligen mångformigt växt- och djurliv. Den hör till det enda orörda älvsystemet och har en karaktär som överensstämmer med de sydligare, numera hårt utbyggda storälvarna. Här finns t ex översvänningsmarker med exceptionellt artrik, välzonerad strandängsvegetation, välutbildade skravelängar och säregna ståndorter med unik artsammansättning (Märkbergssområdet). Laisälven är en av Sveriges djurrikaste fjälldalar, sedan gammalt känd som utomordentligt produktivt område för bl a ripor och andfåglar. Flera växt- och djurarters utbredning når i Laisdalen längre in i fjällvärlden än vad som noterats på annat håll i landet. Laisälven är en intakt laxälv.

Anmärkningar:

Se resp delsträcka.

Referenser:

Nilsson, C, 1977: Laisälven. Naturinventering. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Naturvårdsenheten.

1979: Piteälven, Laisälven och Vindelälven. Växt- och djurliv samt biologiska effekter av vattenöverledning. Wahlenbergia 6.

Statens naturvårdsverk 1969: Norrlandsälvarnas naturvärden. SNV Publ 1969:13.

Sundborg, Å, Elfström, Å, & Rudberg, S, 1980: Piteälven, Vindelälven och Laisälven: Naturförhållanden och miljöeffekter vid vattenöverledning. UNGI Rapport nr 51.

Se även resp delsträcka.

1986-05-05

DELSTRÄCKA NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.1 LAISALVEN: KALLFLODENA TILL STORLAISAN, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 25 G 26 G

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

36 a Lapplands högfjällregion

Landskapsformer: Se BD 1.0

Terrängformer: Kursudal, rullstensås, delta, svämkgåla, blocktungor, palsar, fjäll, älvdal, överskjutningskällor, kapad dalsporre, kullig morän rogenmorän, drumliner, forsar, meandersträckor, levéer.

Terrängformer:

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, kärr, sjöar och vattendrag, äng

Intresseaspekter (ej rangordnade): B E G H Z

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Se BD 1.0

Nyckelord:

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Se BD 1.0

Planering och säkerställande:

Delar av området ingår i obrutet fjällområde. Iraftdeltat och Märkberget är naturreservat, Svaipa fågelskyddsområde omfattar ett stort område från Iraftdeltat och uppströms. Området ingår i faunaområde av klass I, "Vindelå dalen-Lais dalen-Tärnasjön".

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

BD 1.1

Områdets huvuddrag:

Dalgångens viktigaste särdrag ovan Iraftsjön är avsaknaden av sjöbäcken. Den ger därför vid första anblicken mer drag av floddal än flertalet övriga dalar. Den glaciala omvandlingen är dock tydlig, och vissa glacialt präglade brantformer är i själva verket mycket framträdande, som t ex bergbranten på Glibbovarde och framför allt Ertektjåkkås väldiga bergvägg med karaktär av kapad dalsporre. Dalgången är i stort sett öppen och har mjuka, inte särskilt branta former. Speciellt i dalens övre del är formerna flacka och fjällen inte särskilt höga.

Berggrundsgeologin inom området är komplicerad i många avseenden. Laisälvsdalens överdel tillhör det sk Nasafjällsfönstret. Med fönster menas ett avsnitt av fjällen, där högre skikt eller i detta fall en överskjutningsskålla borteroderats, så att underlaget kommer i dagen. Huvudbergarten i Nasafjällsfönstret, som även omfattar Fierras högfjäll, betecknas som granit. Den skällfront som omger Nasafjällsfönstret framträder inte på något mer påfallande sätt i terrängformerna. Även inom dalen från Iraftsjön till Storlaison är berggrundsgeologin mycket komplicerad. Terrängen mellan mellersta Iraftsjön och Storlaison utgör också ett geologiskt fönster, med här tillhörande olika överskjutningsskållor. Vi får totalt sett en komplex berggrund av granit, sparagmit och kvartsit.

Jordtäcket är ojämnt fördelat inom området. I Laisdalens översta del är jordtäcket tunt och kalt berg vanligt, vilket tillåter berggrundens detaljstrukturer att framträda. Längre nedströms, ungefär från och med dalbottens skogsgräns eller något ovanför, blir moräntäcket mäktigare och mer sammanhängande, och moränen antar ibland tydliga egenformer. Så är fallet t ex på dalbotten vid Ertektjåkkå-Svaipa och nedströms, där kullig morän är vanlig.

Uppströms Blassaselet finns relativt rikt differentierade glacifluviala avlagringar, främst en långsträckt rullstensås och sandurfält, vid Aldajåkkås mynning ett mera vidsträckt komplex av terrasser, ett annat sådant öster om Glibbovarde.

Mellan Blassaselet och Iraftsjön kännetecknas älven av småsjöar och sel omväxlande med forssträckor. De omlagrade sedimenten har gett förutsättningar för uppkomst av mindre meanderlopp med älvvallar, levéer och avsnörda meanderbågar. Nedströms finns tydliga kalspolningar där dalgången trängs samman. Av stort intresse är en sedan länge känd isälvskanjon (kursu) öster om Märkberget.

Denna älvsträcka är extremt mångformig och utomordentligt artrik. Skogsvegetationen i dalgången utmärks av ofta högörtrika ängsbjörkskogar ovanför Iraft och framför allt tallskog längre ned. Myrarna är ofta utformade som backkärr, vissa av extremriktyp med karaktärsarter som svedstarr, huvudstarr, hårstarr, lappstarr, fågelstarr, borststarr, tagelsäv, kärrsälting, risvide, glansvide och lappståg. Den exklusiva kalkkärrmossan

BD 1.1

Catoscorpium nigritum finns vid Fjällfors. Ängsmarker omväxlande av högört- eller lågörttyp finns i anslutning till primärbebyggelse. Av stort intresse från botanisk synpunkt är raningsvegetationen Iraftdeltat. Sjöarna är av sinsemellan rätt olika karaktär med ca 3 m höga stränder och välzonerad vegetation. Många sällsynta växter finns, t ex Jämtlandsmaskros (endemisk art) och lappblågull (sydvästlig utpostlokal).

Plassakojan-Bäverholmen är botaniskt det rikaste området inom hela älvsystemet.

Iraftdeltat: Se BD 1.1.1.

Märkbergsområdet: Se BD 1.1.2.

Värdeomdöme: Se BD 1.0.

Anmärkningar:

Laisälven rinner på denna sträcka igenom två klass II objekt i fjällutredningens geomorfologiska kartering. Laisälven uppströms sjön Iraft ingår i CW-objektet - Tjälmejaure-Laisdalen.

Referenser:

Se BD 1.0

1986-05-05

DELOBJEKT NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.1.1 LAISÄLVEN: IRAFTDELTAT, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 26 G

Läge:

Area: 690 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

36 a

Terrängformer: Delta

Vegetationstyper: Sjöar och vattendrag, äng

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: B G H E
Sekundära: Z O K

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Se BD 1.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Se BD 1.0

Planering och säkerställande:

Iraftdeltat är naturreservat.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

I sjön Iraft finns ett mycket vackert och välutbildat aktivt delta med flera älvgröner, inramade av levéer och mellanliggande områden med lagun-sjöar. Framför älvfåror mynnar finner man mittbankar under bildning och en väl markerad distalbrant.

Vegetationen på Iraftdeltat är starkt kulturpräglad. Redan i slutet av 1700-talet påbörjades slåtterbruk på holmarna i deltat. Även vallodling har bedrivits. Idag slåttas bara en del av området, vilket sker inom ramen för skötsel av reservatet.

BD 1.1.1

De högst belägna partierna i Iraftdeltat är beskogade. Fjällbjörkskog med ett fältskikt där hönsbär är tongivande dominerar. Tallhed med kråkrisdominerat fältskikt finns i de perifera delarna av området. Videsnår täcker en stor del av deltat. Fältskikt saknas där snåren är som tätast medan örtvegetation av t ex norrlandsarv, brudborste, rödblåra, smörbollor, gullris, fjällförgätmigej och lappblågull (den sistnämnda en sällsynt art, här på en sydvästlig utpostlokal) finns på öppna partier där buskagen är glesa. Högre belägna partier, t ex levéer, har öppen ängsvegetation dominerad av tuvtåtel med olika sammansättningar av örter och gräs beroende bl a på markens fuktighetsgrad. Starrkärr av främst norrlandsstarr med inslag av tuvtåtel och kabbeleka finns i huvudsak längs älvfårorna och i deltats ytterområden. Sand- och grusrevlarna har endast gles vegetation av gräs och örter som myskgräs, fårsvingel, gullris och fjällsyra.

Värdeomdöme:

Iraftdeltat hör till de främsta av Norrlands inlandsdeltan som förutom sitt höga geovetenskapliga värde även är botaniskt och kulturhistoriskt intressant.

Referenser:

Marklund, S, 1976: Naturinventering av Iraftdeltats naturreservat. Statens Naturvårdsverk och länsstyrelsen i Norrbottens län, naturvårdsenheten.

1986-05-05

DELOBJEKT NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.1.2 LAISÄLVEN: MÄRKBERGSOMRÅDEST, ARJEPLOGS KOMMUN

<u>Karta:</u> 25 G	<u>Läge:</u>	<u>Area:</u> 279 ha
		varav ha land
		och ha vatten

Naturgeografisk region:

36 a Lapplands högfjällregion

Landskapsformer: Se BD 1.0

Terrängformer: Se BD 1.0

Vegetationstyper: Blandskog, kärr sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: B
Sekundära: G Z O F

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Se BD 1.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Se BD 1.0

Planering och säkerställande:

Området omfattas av naturreservatet Märkepakte.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Märkbergsområdet ligger mellan sjöarna Gautojaure och Storlaisan. Området är kraftigt kuperat och biologiskt mångformigt. De tre mest iögonfallande landskapsformationerna i området är Märkberget, Märkklyftan och Märkforsen.

Det är framför allt glaciala erosionsformer som präglar området. Både Märkklyftan och troligen också Märkforsens kanjon är bildade av de stora vattenmassorna som passerade området under inlandsisens avsmältningsskede. Vid Märkberget och andra branta slutningar inom området finns rasmarker eller taluskoner.

BD 1.1.2

Skogen i området domineras av tall, med inslag av björk. Fältskiktet är vanligen risdominerat med lingon, blåbär och kråkris. Väggmossa och husmossa präglar bottenskiktet. Ortrika områden finns flerstädes t ex Märkbergets sydsida och i Märkklyftan. I områdets O del finns ett tjärnsystem med rikkärrpartier. Laisälvens strandvegetation, präglad av extrema vattenståndsvariationer, är artrik och välzonerad. Områdets flora är mycket artrik med 270 kända kärleväxtarter.

Märkberget är ett sydberg med frodig vegetation sammansatt av asp, sälg, glasbjörk, hägg och rönn samt örter och ormbunkar med inslag av flera ljus- och värmekrävande arter. Här finns t ex getväppling, lundtrav, taggbräken, klippbräcka, bergglim och skuggviol.

Märkklyftan är en ca 30 m djup kanjonartad dalgång som sträcker sig 200 m i ND riktning. Dess botten hyser en gråaldominerad skog med bl a dvärghäxört och rik högrtvegetation. I rasmarkerna finns t ex strutbräken, stickelfrö och klippbräcka.

Märkforsen är en ca 1 km lång forssträcka med 30 m fallhöjd. Dess mitt är nedskuren i en kanjon där fjällväxter som fjällsippa, gullbräcka och purpurbräcka påträffats. Märkfallet utgör en naturlig gräns för flera fiskarter. Uppströms finns endast röding och öring.

Värdeomdöme: Mycket formrikt och botaniskt artrikt område vid Laisälven.

Anmärkningar:

Referenser:

Landström, B, 1982: Naturinventering av Märkbergsområdet i Laisdalen. Länsstyrelsen i Norrbottens län, planeringsavdelningens rapportserie 1982:22.

Se även BD 1.0

1986-05-05

DELSTRÄCKA VÄSTERBOTTENS LÄN
NR BD 1.2 LAISÄLVEN: STORLAISAN, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 25 H

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

33 h Förfjällsområde med i huvudsak nordligt boreal vegetation.

Landskapsformer: Förfjällsområde

Terrängformer: Alvdal, insjölandskap, överskjutningskällor, rogenmorän.

Vegetationstyper: Barrskog, blandskog, kärr, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): B E G H Z

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Se BD 1.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Se BD 1.0

Planering och säkerställande:

Se BD 1.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Områdets huvuddrag:

Storlaisan är en smal, långsträckt sjö, eller närmast ett sel, som via en liten ström övergår i det mindre Akkerselet.

Ur stormorfologisk synpunkt kan sträckan hänföras till förfjällszonen. Tre olika överskjutningsskällor dominerar landskapsbilden, vilket framgår i terrängformerna i de båda Naddokbergens branter inom sjöns norra del och Niepsuits bergbrant parallellt med sjön inom dess nedre del. Terrängen är i huvudsak mjukt formad, de ovannämnda skällbranterna är lokalt frampreparerade genom glacialerosion. Storlaisan torde med ett största djup på mer än 50 m ha karaktär av klippbäcken, vilket är normalt för fjäll- och förfjällterrängens sjöar.

BD 1.2

Jordtäckets består i huvudsak av normalblockig morän utan markanta egenformer. På östsidan av Storlaison strax norr om Laisvallsgruvan förekommer moränformer av Rogentyp.

Dalgångens skog formas av tall och björk ungefär ned till Laisvall där denna skog nästan tvärt övergår i granskog. Vid Akkerselet ansluter sumpskogar, blandmyrar och bäckkärr uppifrån.

Stränderna längs sjösystemet utgörs övervägande av morän och är drygt 2 m höga. Vegetationssammansättningen är ganska varierad. Vegetationen är väl orienterad längs bälten och dessutom mycket artrik. Skogen når vanligen ned på den övre delen av stranden. Buskskiktet är ofta välutvecklat med enar på torrare och viden på lite fuktigare partier. Fältskiktet på den övre landstranden präglas av ris, örter och gräsartade växter.

Vanliga örter och gräs är bl a fjällviol, fjällskära, smörbollar fjällruta, svarthö, ängsfräken, ormröt, blodrot, blåklocka, tuvtåtel, fårsvingel och vårbrodd. Den mellersta landstranden karakteriseras av gråviden i mer eller mindre täta formationer. Dess fältskikt sammansätts av en hel del örter och gräsartade växter som t ex stagg, blodrot, kung Karls spira, storven och blåttåtel. Ett bälte av bl a styltstarr avgränsar nedåt mot en ispressad blocksträng fattig på högre växter.

I Akkerselet förekommer här och där en mycket frodig och riklig vattenvegetation av sköldbladsmöja, gräsnate och hårslinga. Speciellt i de nedre delarna är stränderna mycket breda och upptas av blockfält med polygonstruktur. I dessa blockfält växer bl a styltstarr samt kabbeleka, den senare ovanligt rikligt.

Värdeomdöme:

Se BD 1.0

Anmärkningar:Referenser:

Se BD 1.0

1986-05-05

DELSTRÄCKA NORRBOTTENS OCH VÄSTERBOTTENS LÄN
NR BD 1.3/AC 4.5 LAISÄLVEN: FRÅN STORLAISAN T O M SAMMANFLÖDET MED
VINDELÄLVEN (2 DELOBJEKT)

Karta: 25 H, 24 H

Läge:

Area:
varav
och

ha
ha land
ha vatten

Naturgeografisk region:

33 h Förfjällsområde med i huvudsak nordligt boreal vegetation.

Landskapsformer: Förfjällsområde.

Terrängformer: Sandur, grustag, älvdal, flyggberg, storblockig morän, rikblockig morän, forsar, levéer, älvtasser, åsnät, fossila strömfåror.

Terrängformer:

Vegetationstyper: Barrskog, sjöar och vattendrag.

Intresseaspekter (ej rangordnade): B E G H Z

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

Se BD 1.0

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Se BD 1.0

Planering och säkerställande:

Se BD 1.0

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr BD 1

och område av riksintresse för kulturminnesvård nr

Området ingår även i Sorsele kommun
Västerbottens län

BD 1.3/AC 4.5

Områdets huvuddrag:

Även denna älvsträcka med sin platåartade omgivning bör föras till förfjällregionen, men själva dalgången har en klar särprägel. Den har karaktär av förhållandevis smal, välutbildad floddal med nästan sammanhängande sidor. Själva Laisälven karakteriseras av omväxlande forssträckor och mellanliggande selområden. Marielund-Persbackaområdet och Granselet är de största lugnvattenområdena, Viforsen den mäktigaste forsens.

Jordflödet i dalgången utgörs huvudsakligen av morän, ofta normalblockig, ibland rikblockig. Formerna är i regel inte särskilt utpräglade. Glacifluviala spår förekommer allmänt, och särskilt i nedströmsavsnittet, finns en rik variation av olika typer av isälvsmaterial och former.

Älven omges av gran- och tallskogar, de senare framför allt nedströms Granselet. Strandssubstratet är varierande men mestadels av morän och sediment. Strandvegetationen är av växlande karaktär, men genomgående artrik och frodig samt välzonerad. Här finns t ex örtrika strandskogar med nordisk stormhatt, kvanne, älgört, borsttistel och mjölkört i fältskiktet. De flesta strandslåttermarkerna är förbuskade, dock med ett gräs- och ört-dominerat fältskikt av bl a tuvtåtel, vårbrodd, kruståtel, smörbollor, gullris, midsommarblomster, ormrot och rölleka. Enen finns påfallande rikligt i buskskiktet både på strandslåttermarker och andra strandtyper. Polygonmarker med rosettväxtvegetation, skravelängar (genomsilad blockmark) med bl a kabbeleka samt hedartade stränder med ljung och blåttåtel som tongivande arter finns också.

Sträckan Akkerforsen-Dellekälven (BD) utmärks av ett mångformigt flodlopp med bl a högvattenfäror på blockmaterial samt varierande men övervägande rik strandvegetation. Stränder och strandnära skogar med högörter är vanliga. Kring Dellekälvens utlopp har den sällsynta och till stränder bundna Jämtlandsmaskrosen en av sina rikaste förekomster i världen. Området är fortfarande väglöst land. De få sportstugor som finns förtar knappast områdets vildmarkskaraktär.

Dellekälvens urskogsområde: Se BD 1.3.1.

Sträckan Dellekälven-Björkliden-Marielund (BD). Nedre delen av Dellekälven präglas av en dalutfyllnad med terrasser, närmast av sandurkaraktär. Mindre bildningar av liknande karaktär finns på flera ställen längre nedströms. Kring och nedströms Dellekälvens inflöde och nedströms Björkliden finns israndrännor längs dalsidorna.

Sträckan har jämte den allra nedersta älvsträckan de högsta stränder som uppmätts längs Laisälven, över 3 m. Ned till Björkliden finns inom strandregistret vidsträckt terassytor med bl a strandslåttermarker eller lundartade strandskogar.

BD 1.3/AC 4.5

Granselet (BD) är ett mycket naturskönt område med gles primärbebyggelse och i anslutning till detta uppodlad mark i de flacka omgivningarna. Söder om Lairobäcken på Laisälvens högra sida finns ett stort glacifluvialt fält med förgrenade åsar och mellanliggande dödishål, närmast av åskaraktär.

Själva Granselet har stora grundområden och flikiga stränder med omväxlande vegetation. Strandslåttermarker ingår som ett väsentligt element. En källa med järnockrautfällning hyser ovanliga växtarter, t ex sumparv.

Nedersta delen av Laisälven (AC) är rik på forsar, de flesta breda med flackt förlopp. Denna sträcka är Laisälvens mest flottningspåverkade men ingrepp har inte gjorts i lika hög grad som t ex längs mellersta Piteälven. Många vegetationstyper finns företrädda.

Det största glacifluviala fältet i trakten är beläget i avsnittet mellan Måskenaive och Nedre Gautsträsket. Centralt ligger den s k Laisheden, söder om berget Nalavardo. Laisheden är en ca 10 km² stor sandur med ett rikt nät av tydliga övergivna fåror.

Värdeomdöme:

Se BD 1.0

Anmärkningar:

Referenser:

Se BD 1.0

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.3.1 DELLIKÄLVENS URSKOGSOMRÅDE, ARJEPLOGS KOMMUN

Karta: 25 H

Läge:

Area: 4 300 ha
varav ha land
och ha vatten

Naturgeografisk region:

33 h Förfjällregionen med huvudsaklig nordlig boreal vegetation.

Landskapsformer: Förfjällterräng.

Terrängformer:

Vegetationstyper: Barrskog.

Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: E B Z
Sekundära: K

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Framstående exempel på naturligt skogsekosystem

B Väsentligen opåverkat område

C Hotad naturtyp

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Områdets urskogskaraktär bevaras.

Planering och säkerställande:

Urskogsområdet skyddat enligt regeringsbeslut.

Områdets huvuddrag:

Området omfattar en mindre fjälldalgång och ett milslångt sluttningsområde mot sjön Laisan. Det har i huvudsak naturlig avgränsning mot vatten, fjällbjörkskog och kalvfjäll.

Så gott som hela området är barrskogsbevuxet. Skogen är i allmänhet välsluten och högväxt. Gran överväger helt utom i norra delen där även tall förekommer. Frisk ristyp dominerar men betydande delar är av frisk-fuktig ekbräken- och örtristyp. Vid bäckar och översilade marker finns även frodig örttyp. Bestånden är i regel mellan 100-200 år gamla.

BD 1.3.1

Inom området finns spår från äldre blädningar inom ett par mindre partier. I övrigt är det opåverkat av huggningar. Skogshistoriken är svårtolkad. Vissa tecken tyder på att de nuvarande bestånden kan vara den första barrskogsgenerationen inom området.

Området är utpostområde med fast björnstam.

Värdeomdöme:

Som sammanhängande produktivt område med bl a betydande andel skog av örtris-örttyp saknar området motsvarighet bland de fjällnära urskogsobjekten i Norrbottens län. Det är dessutom väl avgränsat och innefattar en intakt mindre fjälldalgång.

Anmärkningar:

Området har förts till värdeklass 1 i urskogsutredningen.

Referenser:

Löfgren, R, 1984: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. Del 5 Fjällregionen. SNV PM 1511.

1986-05-05

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I NORRBOTTENS LÄN
NR BD 1.3.2 NALOVARDO-STORGIDNA URSKOGSOMRÅDE, ARJEPLOGS KOMMUNKarta: 25 HLäge:Area: 4 000 ha i BD län
varav ha land
och ha vattenNaturgeografisk region:

33 Förfjällregionen med huvudsakligt nordlig boreal vegetation.

Landskapsformer: Förfjällterräng.Terrängformer:Vegetationstyper: Barrskog.Intresseaspekter (ej rangordnade): Primära: B Z
Sekundära: FUrvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärde):

A Exempel på naturligt barrskogsekosystem med långvarig kontinuitet.

B Väsentligen opåverkat område.

C Hotad naturtyp.

Förutsättningar för att områdets naturvärde skall bibehållas:

Områdets urskogskaraktär bevaras.

Planering och säkerställande:

Saknas.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nroch område av riksintresse för kulturminnesvård nrOmrådet ingår även i Sorsele kommun
i Västerbottens länOmrådets huvuddrag:

Nalovardo-Storgidna ligger på gränsen mellan Norr- och Västerbotten och utgör den östligaste delen av en stor fjällrandplatå mellan Laisälvens och Vindelälvens dalgångar. Topografin är varierande med ett flertal berg samt lågfjället Nalovardo som utpost mot låglandet i öster. I områdets flackare centrala delar finns ett stort våtmarkskomplex.

BD 1.3.2

Skogen i området är starkt grandominerad, och består i huvudsak av glesa och lågväxta skogar av frisk ristyp. På lägre höjder i områdets utkanter - särskilt på Lalovardos och Storgidnas sydsluttningar - finns dock växtligare bestånd. Beståndsåldrar om 250-350 år dominerar. På Nalovardos sydsluttningar finns även en ca 100-årig succession uppkommen efter brand vid mitten av 1800-talet.

Områdets utkanter är i viss mån påverkade av dimensionsavverkningar medan de centrala delarna i princip är orörda. Inslaget av torrakor, högstubbar är ställvis mycket stort. Flera friluftsanläggningar såsom slalombackar och vandringsleder har iordningställt i den sydligaste delen.

Värdeomdöme:

Området är stort och väl avgränsat genom en yttre krans av berg. Det är topografiskt varierat, har mycket låg grad av kulturpåverkan och en stor andel högåldriga bestånd. Det har även etablerat värde för friluftslivet.

Anmärkningar:

Området har förts till värdeklass 1 i urskogsutredningen.

Referenser:

Löfgren, R, 1984: Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. Del 5 Fjällregionen. SNV PM 1511.